

Próby topograficzne

**Miejsca i krajobrazy
w literaturze polskiej
XX i XXI wieku**

NR 3137

Elżbieta Dutka

Próby topograficzne

**Miejsca i krajobrazy
w literaturze polskiej
XX i XXI wieku**

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Stanisław Uliasz

Redaktor Magdalena Białek
Projekt okładki Lucjan Dyląg
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Łamanie Bogusław Chruściński

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-270-3
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-097-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie Ark. druk. 19,0 Ark. wyd. 20,0. Papier
offset. kl. III, 90 g Cena 32 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp. Próby topograficzne	7
--------------------------------------	---

Część pierwsza

Miasta

Topografia fascynacji i zdziwienia. Krzemieniec Marii Danilewicz Zielińskiej i Zygmunta Haupta	17
„Mgławica rzeczy i spraw”. Drohobycz i Wielkie Księstwo Bałaku Andrzeja Chciuka	59
Gliwickie ślady Tadeusza Różewicza. Nie tylko o zbiorze <i>Margines, ale...</i>	81

Część druga

Kresowe topografie i doświadczenia

„Hybrydowa treść”. Kresy Kuśniewicza	101
Otwieranie warowni. Dom w eposie Stanisława Vincenza	119
„Ten jego emigracyjny los”, czyli o bezdomności w tomie opowiadań Włodzimierza Odojewskiego <i>...i poniosły konie</i>	139
„Tu” i „tam”. O przełamywaniu melancholii w opowieściach Zbigniewa Żakiewicza (<i>Ciotuleńka, Gorycz i sól morza</i>)	163

Część trzecia

Krajobrazy i idee

Pytania o Europę „zwaną Środkową” w pisarstwie Andrzeja Stasiuka	193
Ameryka jako doświadczenie, mit i metafora. O <i>Podróży na najdalszy Zachód</i> Andrzeja Kijowskiego	215
Literackie krajobrazy Górnego Śląska	239
„Krajobraz fundamentalny”. Głosy do biografii Józefa Tischnera, czyli o <i>Kapeluszu na wodzie</i> Wojciecha Bonowicza	273
Bibliografia (wybór)	285
Nota bibliograficzna	291
Indeks osobowy	293
Summary	303
Zusammenfassung	304

Wstęp

Próby topograficzne

Ale czy to ma jakiegokolwiek znaczenie dla nas, dzieci sieci? Odkąd internet stał się naszą agorą, naszą pamięcią i śmietnikiem, jakie znaczenie ma przestrzeń, geografia? Możemy siedzieć obok siebie w kafejce internetowej albo być na dwóch osobnych kontynentach, a i tak spotkamy się tylko jako wiązki energii, puste błyski, jako awatary, emanacje nostalgii i plazma zbiorowych fantazmatów? Będzie taka sama bliskość między nami, a raczej taki sam jej brak, taka sama samotność. Poczujemy się razem i poczujemy się wolni. Jak elektron¹.

Chciałabym za Tomaszem Różyckim powtórzyć: czy przestrzeń ma jakiegokolwiek znaczenie? Nie sądzę, żeby to było tylko pytanie o charakterze retorycznym. Żadna odpowiedź nie wydaje się bowiem satysfakcjonująca. Tym bardziej, że poeta w przywołanym fragmencie znacząco przesuwając akcent z samej przestrzeni (realnej? wirtualnej?) na współczesne sposoby jej doznawania (samotność w przestrzeni? miejsce spotkania?). Tylko pozornie jest to pytanie domagające się prostego rozstrzygnięcia: tak lub nie. Raczej widzę w takim postawieniu problemu rodzaj prowokacji. Zatem, czy to ma jakiegokolwiek znaczenie dla nas tu i teraz? Czym jest miejsce dla ludzi czasu „płynnej nowoczesności”, epoki mobilności i globalizacji? Czy przestrzeń jest wciąż problemem w literaturze, w literaturoznawstwie, w naukach humanistycznych, w codziennych praktykach?

¹ T. Różycki: *Tomi. Notatki z miejsca postoju*. Warszawa 2013, s. 106–107.

„Spatial turn, nareszcie” – tak z kolei Karl Schlögel (autor książki *W przestrzeni czas czytamy*) skwitował coraz wyraźniejsze zainteresowanie przestrzenią w humanistyce, które – zdaniem niemieckiego historyka i pisarza – ma wręcz znaczenie przełomowe². Tezy na temat „zwrotu topograficznego” w socjologii, politologii, antropologii, filozofii, historii i innych naukach humanistycznych są coraz wyraźniej stawiane już od połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku³. Wciąż jednak pozostają wątpliwości, czy rzeczywiście można już mówić o zmianie paradygmatu (punkcie zwrotnym i reorientacji w badaniach), czy raczej jedynie o nasileniu pewnej tendencji badawczej. Nieustabilizowana jest nazwa przywołanej orientacji badawczej, gdyż równoległe mówi się o zwrocie topograficznym i zwrocie przestrzennym⁴. W przypadku literatury i literaturoznawstwa bardziej adekwatna wydaje się nazwa pierwsza, uzasadniona etymologicznie – *topo-grafia* – opis miejsca. Literatura jednak nie tylko opisuje, lecz także interpretuje, a nawet wytwarza przestrzenie, nazywając je i nadając im znaczenia, dlatego również druga wersja nazwy ma swoich zwolenników, choć częściej stosuje się ją w badaniach kulturowych.

Wcześniejsze badania literackie⁵, a także geografia humanistyczna⁶, przygotowały grunt pod współczesną refleksję nad przestrzenią, jednak dopiero w ostatnich dekadach poprzedniego stulecia wyłoniły się następujące subdyscypliny badawcze: filozofia miasta, geografia kulturowa, antropologia miejsca i przestrzeni, geokrytyka, geopoetyka, geokulturo-

² K. Schlögel: *Spatial turn, nareszcie*. W: Idem: *W przestrzeni czas czytamy. O historii cywilizacji i geopoetyce*. Przeł. I. Drozdowska, Ł. Musiał. Posłowie H. Orłowski. Poznań 2009, s. 56–68.

³ Zob. przede wszystkim: E. Rybicka: *Zwrot topograficzny w badaniach literackich. Od poetyki przestrzeni do polityki miejsca*. W: *Kulturowa teoria literatury 2. Poetyki, problematyki, interpretacje*. Red. T. Walas, R. Nycz. Kraków 2012, s. 311–343.

⁴ Wątpliwości, związane z zasadnością mówienia o omawianym zwrocie, problemy z ustaleniem jego nazwy (zwrot przestrzenny czy topograficzny) oraz zakresu, przedstawia E. Rybicka: *Od poetyki przestrzeni do polityki miejsca. Zwrot topograficzny w badaniach literackich*. „Teksty Drugie” 2008, nr 4, s. 21–38.

⁵ Zob. np. zbiór *Przestrzeń i literatura*. Red. M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska. Warszawa 1978.

⁶ Zob. na ten temat: D. Jędrzejczyk: *Wprowadzenie do geografii humanistycznej*. Warszawa 2001; Idem: *Geografia humanistyczna miasta*. Warszawa 2004.

logia, itp.⁷. Tego typu badania, określane również mianem *place studies*, są szczególnie popularne w humanistyce brytyjskiej i amerykańskiej, stopniowo nabierają coraz większego znaczenia w polskim literaturoznawstwie. Propagująca omawiane postępowanie badawcze Elżbieta Rybicka w wielu pracach zwraca uwagę na wpływ refleksji nad geografią i kartografią zarówno na praktyki twórcze, jak i refleksję teoretyczną⁸. Badaczka eksponuje wzrost zainteresowania interakcjami pomiędzy przestrzenią ludzką a literaturą, pisze o popularności badań dotyczących relacji pomiędzy fikcyjnymi, imaginacyjnymi a geospołecznymi przestrzeniami oraz ich roli w determinowaniu tożsamości kulturowych. Tendencja topograficzna przejawia się (między innymi) w analizach „literackich i kulturowych reprezentacji przestrzeni miast i krajobrazów, które wpłynęły na pamięć zbiorową i percepcję przestrzeni miejsc rzeczywistych” (na przykład Petersburga Dostojewskiego, Pragi Kafki, Dublina Joyce’a)⁹. Wiąże się z nią zarówno refleksja na temat statusu przestrzeni w literaturze, jak i literatury w przestrzeni – m.in. zainteresowanie związkami pisarzy z konkretnymi miejscami: rodzinnymi lub zwiedzanymi w podróży. Zagadnieniami podejmowanymi przez badaczy są związki intelektualne, zmysłowe pomiędzy człowiekiem a przestrzenią (spojrzenie na literaturę jako pryzmat, który przekształca autentyczne lokalizacje w miejsca literackie). Głównym celem geopoetyki jest badanie „topografii, czyli zapisów miejsc w tekstach kultury”. Przestrzeń przestała być postrzegana tylko jako kategoria wewnątrztekstowa:

⁷ E. Rybicka: *Geopoetyka, geokrytyka, geokulturologia. Analiza porównawcza pojęć*. „Białostockie Studia Literaturoznawcze” Rocznik Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku. Red. E. Sidoruk i in. Białystok 2011, nr 2, s. 27–39.

⁸ E. Rybicka: *Formy labiryntu w prozie polskiej XX wieku*. Kraków 2000; Eadem: *Miejsce, pamięć, literatura (w perspektywie geopoetyki)*. „Teksty Drugie” 2008, nr 1/2, s. 19–31; Eadem: *Modernizowanie miasta (zarys problematyki urbanistycznej w nowoczesnej literaturze polskiej)*. Kraków 2003; Eadem: *Powrót lokalności (o geograficznych korzeniach literatury lat ostatnich)*. W: *Recepcja współczesnej przestrzeni miejskiej*. (Praca zbiorowa). Red. M. Madurowicz. Warszawa 2007, s. 497–500.

⁹ E. Rybicka: *Geopoetyka (o mieście, przestrzeni i miejscu we współczesnych teoriach i praktykach kulturowych)*. W: *Kulturowa teoria literatury. Główne pojęcia i problemy*. Red. M.P. Markowski, R. Nycz. Kraków 2006, s. 477–478.

Szukanie śladów literackich światów w rzeczywistych przestrzeniach nie świadczy zatem o prostoduszności w stylu odbioru fikcyjnego dzieła, ale o niezwykle żywej i twórczo rozwijającej się tendencji w kulturze współczesnej. A mianowicie o przekonaniu, że kulturowe reprezentacje miasta tworzą krajobraz, w którym żyjemy, są więc niezbywalną częścią naszego doświadczenia i naszej rzeczywistości. Nie chodzi tu bowiem o naiwny mimetyzm, unieważniający fikcyjne ramy dzieła, lecz o performatywny wymiar literatury i artefaktów kulturowych. Wykraczają one wszak poza imaginacyjny status i wkraczają w rzeczywistość, kształtując nasze wyobrażenia topograficzne i nasze mapy świata¹⁰.

W sposób coraz bardziej otwarty zadawane są zatem pytania o realne, topograficzne odniesienia. Badania kulturowe skłaniają do mówienia o „antropologii przestrzennych kontekstów, toposów”, do skierowania uwagi „w stronę konkretnego geograficznego i topograficznego”¹¹, uznania „lokalizacji kultury” za jeden z najważniejszych kontekstów. Elementy przestrzenne, składniki kolorytu lokalnego okazują się nie tyle czymś danym i niezmiennym, ile nieustannie tworzoną, uzależnioną od podmiotu, zmieniającą znaczenia równoległe do przemian historycznych i ogólnocivilizacyjnych. Kluczowym okazało się zatem pytanie:

w jaki sposób przestrzenie i miejsca są przez nas doświadczane i interpretowane, jak kształtują tożsamość jednostkową i zbiorową, płciową i etniczną, jak „upamiętniają” lub subwersyjnie kwestionują dominującą kulturę¹².

Powszechne staje się przekonanie, że „literatura dostarcza języka i sposobów widzenia niezbędnych do zrozumienia »niemych« i »beziemnych« terytoriów i to dzięki niej uzyskują one znaczenia”¹³. Opowieści o miejscach nie sposób oddzielić od historii związanych z nimi ludzi.

¹⁰ Ibidem, s. 483.

¹¹ G. Grochowski: *(Nie)widzialne miasta*. „Teksty Drugie” 2008, nr 4, s. 7.

¹² E. Rybicka: *Geopoetyka (o mieście, przestrzeni i miejscu we współczesnych teoriach i praktykach kulturowych)*..., s. 477–478.

¹³ E. Rybicka: *Zwrot topograficzny w badaniach literackich. Od poetyki przestrzeni do polityki miejsca*..., s. 323.

Przekonuje o tym nawet następująca wypowiedź Mariusza Szczygła, zastrzegającego, że nie interesuje się przestrzenią:

nie ma niczego ciekawszego niż drugi człowiek, a miejsca zawsze tworzą ludzie. W Moskwie są ogromne odległości, ulice są szerokie jak dwadzieścia ulic w Rzymie, drzwi do stacji metra tak wielkie, że ledwo je można otworzyć, a jak ktoś puści, to mogą człowieka przewrócić. Czuję, że Moskwa mnie gwałci. To mówi coś o ludziach i wtedy mnie ciekawią ci ludzie. Jeśli w Czechach każde miasteczko chce wyglądać, jakby było z bajki, też coś to mówi o tamtejszych ludziach. I ja wtedy jako reporter chcę tych ludzi poznać¹⁴.

W przestrzeni czytamy nie tylko czas, lecz także (a może nawet przede wszystkim) ludzkie losy. Topografia literacka bywa formą refleksji (auto)biograficznej i – szerzej – antropologicznej, ważną rolę odgrywa w niej kategoria doświadczenia, na którą również zwracają uwagę badacze.

Pomiędzy biegunem wątpliwości, zasygnalizowanych notatką Tomasa Różyckiego a biegunem entuzjazmu, pobrzmiwającym w stwierdzeniu Karla Schlögela o zwrocie topograficznym, chciałabym usytuować prezentowane w niniejszej pracy „próby topograficzne”. Rozumiem przez nie – z jednej strony – teksty literackie, w których przestrzeń stanowi istotny problem, w których podejmowane są różne próby zapisywania miejsca bądź stawiane są pytania, mnożone wątpliwości związane ze współczesnymi sposobami doznawania przestrzeni. Z drugiej strony tak chciałabym określić swoje postępowanie analityczno-interpretacyjne osadzone w zarysowanych metodologicznych ramach. W zbiorze prezentuję próby odczytania znaczeń przypisywanych miejscom w wybranych tekstach, próby odkrywania i interpretacji literackich reprezentacji miast, krain (regionów) i krajobrazów. Ważna jest dla mnie również zakodowana w słowie „próba” tradycja eseju – odesłanie do słynnych *Prób* Michela de Montaigne’a. W większości analizowanych utworów pierwiastek eseistyczny odgrywa znaczącą rolę. Można – jak sądzę – postawić hipotezę, że eseistyczny sposób prowadzenia wywodu wydaje się

¹⁴ M. Szczygł: *O życiu w bajce*. W: Idem: *Láska nebeská*. Warszawa 2012, s. 85.

szczególnie bliski topografiom literackim. Refleksja na temat konkretnego miejsca prowadzi zazwyczaj w różnych kierunkach, wywołuje cały szereg asocjacji, często angażuje bezpośrednio opowiadającego i czytającego, stawia duże wymagania tak przed jednym, jak i drugim.

Rozpoczynam od interpretacji pasaży miejskich – utworów, w których podejmowane są próby uchwycenia fenomenu różnych miast. W pierwszym szkicu zarysowana została topografia Krzemieńca w wybranych utworach Marii Danilewicz Zielińskiej i Zygmunta Haupta. Prozatorskie wizerunki tego miasta świadczą o roli literatury w kształtowaniu realnych przestrzeni. Krzemieniec jest bowiem w pierwszym rzędzie miastem Słowackiego. Zarówno w opowiadaniu Danilewicz Zielińskiej, jak i w utworach Haupta, literacka reprezentacja przestrzeni wpływa i kształtuje percepcję rzeczywistego miasta. Pisarze w odmienny sposób podchodzą do „miejsca zajętego”, które w różnym stopniu próbują przekształcić w „miejsce własne”. Szczególnie ciekawa wydaje się oscylacja pomiędzy wizerunkiem miasta utrwalonym w świadomości zbiorowej (miasto romantyka, punkt na mapie emigracyjnego „kraju lat dzieciennych”) a indywidualnym miejscem autobiograficznym (Słowackiego, Danilewicz Zielińskiej, Haupta). W kolejnym szkicu interesuje mnie „topografia historii”. Do refleksji na ten temat skłania *Atlantyda* i *Ziemia księżycowa* Andrzeja Chciuka. Ukazany w autobiograficznych utworach Drohobycz jest miejscem rodzinnym, centrum Wielkiego Księstwa Bałaku. W przestrzeni miasta czytany jest przede wszystkim czas, a dokładniej przeszłość, reaktywowana przez wspomnienia. Pisarstwo Andrzeja Chciuka przynosi ciekawą alternatywę (choć może ostrożniej byłoby powiedzieć: uzupełnienie) dla onirycznego obrazu Drohobycza, jaki utrwalił się w kulturze polskiej za sprawą opowiadań Schulza. Trzecia próba ukazuje wpływ przestrzeni na biografię i pisarstwo – analizuję w niej „gliwickie ślady” odcisnięte w twórczości Tadeusza Różewicza. W tym przypadku interesująca wydaje się przemiana w stosunku do śląskiego miasta: od niechęci i niezadomowienia do opuszczenia i równoczesnej mitologizacji.

W kolejnej części przedstawione zostały kresowe topografie i doświadczenia. Rozpoczynam od syntetycznego spojrzenia na Kresy w pisarstwie Andrzeja Kuśniewicza, które jest zarazem próbą przedstawienia przemian w „dyskursie kresowym”. Autor *Stref* jest zarówno mitotwórcą,

jak i demistyfikatorem, przestrzeń „stron pierwszych” w jego twórczości składa się z szeregu paradoksów, ma niejednoznaczny i złożony charakter, co oddaje najlepiej sformułowanie „nierzeczywista rzeczywistość”. W kolejnych szkicach przedstawiam skrajnie różne doświadczenia związane z przestrzenią: zadomowienie i wykorzenie. W pierwszym z nich piszę o motywie domu, wyróżniając kresowe placówki, domy pograniczne, kosmopolityczne, domy-gniazda i domy-groby w utworach różnych pisarzy. Następnie, na naszkicowanym w ten sposób tle, przedstawiam interpretację motywu domu w *Na wysokiej połoninie* Stanisława Vincenza (dworu w Krzyworówni i graźdy huculskiej). W eposie pisarza, który musiał opuścić swoją „małą ojczyznę”, można przede wszystkim dostrzec znamiennej ewolucję: od miejsca zamkniętego (warowni) do miejsca otwartego na inność i na spotkania, która wydaje się sednem regionalistycznych i antropologicznych przekonań Vincenza, ale także istotnym rysem prozy kresowej w ogóle. Odmiennie doświadczenia są wpisane w prozę Włodzimierza Odojewskiego, w której obsesyjnym tematem jest utrata domu i konieczność opuszczenia miejsca najbliższego. W słynnej powieści *Zasypie wszystko, zawieje...*, ale też innych utworach tego autora, przestrzeń (w znacznej mierze) determinuje losy przedstawionych postaci. Odojewski opisuje biografie przełamane wzdłuż linii: „tam” i „tu”. Doświadczenia ukazane w analizowanym w szkicu tomie *...i poniosły konie* są ściśle związane z historią i z przedstawioną przestrzenią, mają jednak równocześnie wymiar uniwersalny. Emigracja okazuje się losem, czymś, czego nie można uniknąć, archetypem. Natomiast w pisarstwie Zbigniewa Żakiewicza, które jest tematem kolejnej próby interpretacyjnej przedstawionej w prezentowanej książce, problem dominującym staje się przepracowanie traumy związanej z utratą rodzinnej przestrzeni i próby zadomowienia w nowym miejscu. Autor *Tryptyku wileńskiego* naświetla równocześnie doświadczenie wygnania i zadomowienia, ukazuje melancholię, ale i próby jej przełamania. Przestrzeń w analizowanych opowieściach postrzegana jest w perspektywie religijnej, duchowej.

W ostatniej części książki zgromadziłam szkice o tekstach literackich, w których opisywane krajobrazy związane są z różnymi ideami. W pierwszym z nich poruszam problem dyskusji na tematy europejskie w świetle pisarstwa Andrzeja Stasiuka. Zarówno w *Jadąc do Babadag*,

jak i w innych utworach tego pisarza można odnaleźć nowe spojrzenie na Europę „zwaną Środkową”. Znamienne wydają się zwłaszcza zmiany w stosunku do wcześniejszych dyskusji, przesunięcie punktu ciężkości z historii na geografie i kreacja „własnej” Europy, a także tezy na temat „znikającego” miejsca. Następnie analizuję obraz Ameryki wyłaniający się z książki Andrzeja Kijowskiego *Podróż na najdalszy Zachód*. Ameryka w tym utworze widziana jest okiem Europejczyka, pisarza, okazuje się mitem, doświadczeniem i metaforą. W kolejnym szkicu dokonuję próby typologii literackich krajobrazów Górnego Śląska. Propozycję wyróżnienia ogólnych typów (zblizających się do stereotypów przestrzenno-topograficznych) osadzam przede wszystkim w kontekście nowego regionalizmu. Różne utwory literackie ukazujące region – jak sądzę – przekonują o słuszności sądu Karla Schlögela, że „w przestrzeni czas czytamy”. W szkicu pokazuję przede wszystkim zmiany o charakterze ogólnocywilizacyjnym, analizując kolejno krajobrazy przemysłowe i postindustrialne, na końcu stawiam pytanie o nowe wizje przestrzeni. Książkę zamyka refleksja na temat „krajobrazu fundamentalnego”, którym była dla Józefa Tischnera rodzinna okolica i kultura Podhala. Impulsem do podjęcia tego zagadnienia stała się dla mnie lektura książki Wojciecha Bonowicza *Kapelusz na wodzie*.

Nota bibliograficzna

Niektóre rozdziały opublikowano wcześniej jako artykuły. Wszystkie zmodyfikowano:

„Mgławica rzeczy i spraw”. *Historia w opowieściach o Wielkim Księstwie Bałaku Andrzeja Chciuka*. W: *Literatura i różne historie. Szkice o literaturze XX i XXI wieku*. Red. B. Gutkowska, A. Nęcka. Katowice, Oficyna Wydawnicza WW, 2011, s. 35–53.

Gliwickie ślady w zbiorze Tadeusza Różewicza „Margines, ale...”. W: *Różewicz: dodawanie*. Red. E. Bartos, M. Cuber. Katowice, Oficyna Wydawnicza WW, 2012, s. 88–104.

Kresy Kuśniewicza. W: *Dialog regionów: język kresów, kresy języka*. Red. S. Krawczyk, P. Majerski. Czerwionka-Leszczyny, Miejski Ośrodek Kultury w Czerwionce-Leszczynach, 2009, s. 19–35.

Otwieranie warowni – dom w prozie kresowej (na przykładzie epopei huculskiej Stanisława Vincenza). W: *Proza polska XX wieku. Przeglądy i interpretacje*. Tom 2: *Z perspektywy nowego stulecia*. Red. E. Dutka, M. Cuber. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2012, s. 31–50.

„Ten jego emigracyjny los”. *O tomie opowiadań Włodzimierza Odojewskiego „... i poniosły konie”*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” Seria Filologiczna. *Historia Literatury 6. Tematy i Konteksty: Wielka emigracja – druga emigracja niepodległościowa – (e)migracja końca XX wieku*. Zeszyt 70. Red. J. Pasterska. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2011, s. 192–209.

Przelamywanie melancholii w opowieściach Zbigniewa Żakiewicza („Ciotuleńka”, „Gorycz i sól morza”). W: *Czytanie Żakiewicza*. Red. T. Czerna, R.K. Łozowska. Szczecin, Wydawnictwo Zapol, 2012, s. 7–26.

Nieoczywistość i wciąż nieoswojona przestrzeń – proza Andrzeja Stasiuka jako głos w dyskusji na temat Europy Środkowej. W: *Dwadzieścia lat literatury polskiej 1989–2009*. Tom 1, Część 2: *Życie literackie po roku 1989*. Red. D. Nowacki, K. Uniłowski. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2011, s. 151–171.

Ameryka jako doświadczenie, mit i metafora. O „Podróży na najdalszy Zachód” Andrzeja Kijowskiego. W: *Literatura obu Ameryk*. Red. B. Szałasta-Rogowska, B. Nowacka. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2014, s. 465–484.

Indeks osobowy

- Abramowska Janina 136, 289
Adamowski Jan 288
Aler Juraj 205
Andres Zbigniew 61, 107, 141, 159
Andruchowycz Jurij 193, 194, 196–198, 267, 285
Andrzejowski Antoni 34
Ankersmit Franklin Rudolf 62, 69, 72, 78–80
Augé Marc 289
- Bachelard Gaston 120
Bağlajewski Arkadiusz 59–61, 197
Bałuch Jacek 196
Bałus Wojciech 169
Bandera Stefan 113
Barącz-Konieczniak Maria 161
Barć Stanisław 141, 145
Barthes Roland 105, 111, 112, 255
Bartos Ewa 291
Baudelaire Charles 220
Baudrillard Jean 264
Bauman Zygmunt 176
Beauvois Daniel 101–103
Beckett Samuel 147
Bejła Jarosz zob. Rzewuski Henryk
Benedyktowicz Danuta 133
Bereś Witold 282
Berezowski Stanisław 251
Berłowski Paweł 60
- Bécu Salomea 29, 46
Białoszewski Miron 204
Bielik-Robson Agata 172, 173, 175, 178
Bienek Horst 246–247
Bieńczyk Marek 48, 169, 170, 177, 178, 180, 182, 186, 187
Bieńkowski Zbigniew 216
Biłas Wasyl 77
Błaga Lucian 290
Blaise Clark 215
Blumenfeld Izydor 135
Błoński Jan 217, 236, 286
Bobkowski Andrzej 24, 59
Bogdanowska Monika 24
Bojarska Katarzyna 63
Bolecki Włodzimierz 63, 243, 288
Bonowicz Wojciech 14, 273–285
Borkowska Ewa 254
Borowy Waclaw 28
Brach-Czaina Jolanta 179
Brakoniecki Kazimierz 212, 286, 290
Brodersen Ingke 197
Brodzka Alina 104, 173
Browarny Wojciech 90
Brzękowski Jan 87
Brzozowski Stanisław 121, 220
Buczek Marta 170, 198
Buczowski Leopold 110, 123, 124
Buczyńska-Garewicz Hanna 54, 55, 128, 162, 289

- Bulatović Miodrag 202
 Bułhak Jan 29
 Burek Tomasz 82, 83, 220
 Burke Edmund 254
 Burska Lidia 104, 173, 210
 Burszta Wojciech Józef 289
 Burton Robert 163, 179, 188

 Calvino Italo 189, 190
 Cartier-Bresson Henri 261
 Centkiewiczówna Halina 27
 Certeau Michel de 289
 Chałubińska Aniela 30
 Chciuk Andrzej 12, 59–62, 64, 65, 67–80, 285, 291
 Chojnowski Andrzej 115
 Chojnowski Zbigniew 286
 Choroszy Jan Andrzej 134
 Chowaniec Lucyna 280
 Chrapek Jan 283
 Chruślińska Iza 101
 Chudzik Mieczysław 86
 Chymkowski Roman 289
 Ciepłiński Paweł 86
 Cieślak Tomasz 164
 Cieślak-Sokołowski Tomasz 24
 Cioran Emil 202
 Conrad Joseph zob. Korzeniowski Józef
 Teodor Konrad
 Cuber Marta 291
 Czachowska Jadwiga 22
 Czaja Dariusz 218, 219, 222, 290
 Czapik-Lityńska Barbara 170, 198
 Czaplejewicz Eugeniusz 101, 287
 Czapliński Przemysław 145, 168, 172, 193, 203, 204, 208, 286
 Czapski Józef 161
 Czarnacka Agata 289
 Czarnyszewicz Florian 64
 Czech Mirosław 101
 Czechow Anton Pawłowicz 247
 Czermińska Małgorzata 20, 37, 39, 42, 43, 61, 62, 109, 127, 132, 168, 172, 173, 219, 243, 244, 286
 Czerni Krystyna 88
 Czerniak Stanisław 264
 Czerska Tatiana 164, 166–169, 171, 180, 183, 188, 189, 286, 291
 Czyżak Agnieszka 136, 289
 Czyżewski Krzysztof 290

 Ćwiklak Kornelia 286
 Ćwikliński Krzysztof 44

 Dajnowski Maciej 242, 243, 251, 286
 Dammann Rüdiger 197
 Danielewicz Zielińska Maria 12, 17, 20–22, 25–35, 37–39, 56, 60, 285
 Daniłyszyn Dmytro 77
 Dąbek-Wigrowa Teresa 133
 Dąbrowski Mieczysław 61, 169
 Dehnel Jacek 262
 Dębicz Maria 86
 Dęboróg-Bylczyński Maciej 168
 Dmitruk Krzysztof 159
 Dobosz Henryka 167, 168
 Dobroch Bartek 205, 211
 Domańska Ewa 62, 70, 71, 73, 78
 Dorożyńska Elżbieta z Zaleskich 122
 Dostojewski Fiodor 9, 147
 Drewnowski Tadeusz 66, 83, 86, 89, 90, 167
 Drozdowska Izabela 8, 55, 242, 290
 Dunin-Kozicka Maria 121, 122
 Dunin-Wąsowicz Paweł 193
 Dziadek Adam 105
 Dziamski Grzegorz 201, 203, 208
 Dzika-Jurek Kamila 262
 Dzikowska Elżbieta K. 248

 Edensor Tim 289
 Elektorowicz Leszek 220, 222
 Eliade Mircea 94, 202
 Eliot Thomas Stearns 20, 123

- Engelking Jacek 196
Engel Paul 215, 221
Eörsi István 208
- Faulkner Wiliam 125
Fazan Jarosław 287
Fiałkowski Tomasz 209
Fiut Aleksander 102, 122, 123, 157, 195,
199, 203–205, 207, 213, 216, 224,
286
Forajter Waclaw 261
Foucault Michael 289
Frankiewicz Małgorzata 153, 176
Frankiewicz Stefan 236
Fras Zbigniew 150, 289
Freud Zygmunt 174, 177, 182
Fridrich Caspar David 186, 248
- Gadacz Tadeusz 232, 238
Garliński Józef 22, 61
Gawlik Ewald 269
Gawliński Stanisław 60, 143
Gawroński Rawita Franciszek 34
Gieba Kamila 287
Giedroyc Jerzy 195
Gizella Jerzy 200
Głowiński Michał 8, 127, 243, 287
Goj Walter 269
Gojawczyńska Pola 251
Gola Arkadiusz 272
Gombrowicz Witold 59, 65, 121, 143, 220–
222, 227
Gomółka Anna 249
Gorzadek Ewa 261
Gosk Hanna 59, 66, 67, 70, 79, 139, 140,
142, 154, 165, 197, 216, 287
Goszczyński Seweryn 277
Grochowski Grzegorz 10
Grydzewski Mieczysław 26, 61
Grygiel Marek 260
Grynberg Henryk 68, 143
Gutkowska Barbara 287, 291
- Hadaczek Bolesław 24, 45, 60, 101, 104,
106, 122, 136, 166, 173, 181, 287
Hahn Wiktor 18, 20
Handke Kwiryna 101, 290
Hartwig Julia 100, 215–218, 221, 230
Haszek Jaroslav 202
Haupt Zygmunt 12, 17, 20, 21, 23–27, 37–
52, 54–57, 59, 285
Havel Vaclav 196, 200
Heck Dorota 236
Heidegger Martin 119, 120, 128, 154
Hermanowicz Henryk 29
Hermaszewski Antoni 17
Heska-Kwaśniewicz Krystyna 247, 256
Hildebrand Dietrich von 282
Hipokrates 163
Hlond August 27
Hłasko Marek 193
Hnatiuk Ola 196
Holzapfel Rudolf Maria 135
Hołówko Tadeusz 65, 77, 78
Hopper Edward 210
Hrabal Bohumil 196, 200, 202
Hrycenko Ołeksandr 196
Hueckel Małgorzata 145
Huelle Paweł 186
- Illg Jerzy 258
Ingarden Roman 275, 280
Iwasiów Inga 101
Iwazskiewicz Jarosław 42, 43, 110, 123,
125, 129, 136, 180, 253–255
Izdryk Jurij 196
- Jagodziński Zdzisław 18, 22, 61
Jamrozek-Sowa Anna 107
Jan Paweł II, papież 274, 275, 283
Jančar Drago 202
Janicka Anna 197
Janion Maria 160, 195, 196, 209
Janota Wojciech 250
Janowska Katarzyna 199

- Jarzębski Jerzy 64, 101, 103, 109, 111, 112, 198
 Jaśkiewicz Grzegorz 61
 Jędrzejczyk Dobiesław 8, 246
 Jodliński Leszek 86
 Joyce James 9, 20
 Jung Carl Gustaw 148
- Kaczorowski Aleksander 196, 200
 Kaden-Bandrowski Juliusz 66
 Kadłubek Zbigniew 286
 Kafka Franz 9, 202, 221
 Kalaga Wojciech 201
 Kałużny Jerzy 66, 102, 197, 248, 289
 Kamińska Anna 167
 Kania Ireneusz 94, 290
 Karpow Filip 106, 287
 Karpowicz Ignacy 225
 Karwowska Bożena 197
 Kasperski Edward 66, 101, 102, 104, 287
 Kerouac Jack 210, 211
 Kępiński Antoni 163, 188, 275
 Kijowska Kazimiera 217, 220, 236, 281
 Kijowski Andrzej 14, 215, 217–232, 235–238, 285, 291
 Kilbansky Raymond 189
 Kisiel Marian 22, 85
 Kisiel Joanna zob. Kisielowa Joanna
 Kisielowa Joanna 169
 Kiš Danilo 202
 Kitowska-Łysiak Małgorzata 287
 Klecel Marek 135
 Kleiner Juliusz 18–20, 28
 Kleszcz Krzysztof 60
 Klose Karl Franz 248
 Kłoczowski Jan A. 282
 Kłosiński Krzysztof 105
 Knapp Bettina L. 147, 148, 155, 160
 Koc Adam 68
 Kochanowski Marek 287
 Kocowska Barbara 174
 Kolbuszewski Jacek 19, 101, 108, 287
- Kolumb Krzysztof 226
 Kołyszko Anna 210
 Koniewa Jarosława 133
 Konopnicka Maria 22, 23, 26
 Konrad György 197
 Konwicki Tadeusz 42, 143, 173, 193,
 Kopacki Andrzej 290
 Kopaczewski Grzegorz 269
 Kopaliński Władysław 228
 Kopeć Zbigniew 136, 289
 Koper Sławomir 289
 Koprowski Marek A. 289
 Korbut Gabriel 35
 Korotkich Krzysztof 197
 Korwin Piotrowski Krzysztof 86
 Korzeniowski Józef Teodor Konrad 147
 Kossak-Szczucka Zofia 121, 122, 136, 251
 Koszowy Marta 262
 Kościewicz Katarzyna 287
 Kotyńska Katarzyna 196
 Kowalczyk Andrzej Stanisław 59, 135, 195, 205
 Kowalczyk-Klus Anna 249
 Kowalczykowa Alina 19, 36
 Kowalska Małgorzata 120
 Kowalska Michalina 205
 Kowalski Jan (właśc. Zieliński Jan) 22, 60
 Kowalski Piotr 289
 Kowalów Witold Józef 29
 Kozicka Dorota 24, 194, 204, 205, 216, 217, 220, 233
 Krasiński Zygmunt 25, 42
 Krasuski Krzysztof 101, 196
 Krawczyk Stanisław 287, 291
 Kroutvor Josef 200–202
 Krukowska Halina 152
 Kryczyńska Anna 189
 Kryński Stanisław 60
 Krzykowska Zofia 255
 Krzyżanowski Jerzy Roman 141

- Kubisz Marzena 208
Kuczok Wojciech 265, 290
Kuderowicz Zbigniew 119
Kundera Milan 196, 200, 208
Kunz Tomasz 176, 239, 286, 289
Kuśniewicz Andrzej 12, 101, 104–118,
123–125, 152, 285–286, 291
Kutz Kazimierz 257–258
Kwiatkowska-Ratajczak Maria 109, 289
- LaCapra Dominik 63
Lachmann Piotr 247
Lam Andrzej 286
Lec Stanisław Jerzy 110
Legeżyńska Anna 119, 120, 126, 154, 176,
206
Lewandowski Waclaw 22, 26, 35
Lévinas Emanuel 120
Lévi-Strauss Claude 120
Lipski Leo 24
Listosz Stefan 86
Locher Marek 264, 265
- Ławski Jarosław 152, 197
Łebkowska Anna 183, 244, 249
Łotman Jurij 120
Łozowska Renata Katarzyna 166, 291
Łukasiewicz Jacek 81, 82
Łukasiewicz Małgorzata 240, 290
Łukasiewicz Piotr 133
- Maciejewski Jerzy Z. 44
Mackiewicz Paweł 84
Maćkowiak Tomasz 200
Madejski Jerzy 63, 90, 144, 156, 158, 170,
288
Madurowicz Mikołaj 9, 288
Madyda Aleksander 21, 23, 24, 40, 44, 45,
48, 49, 137, 285
Magala Sławomir 184
Majchrowski Zbigniew 86, 87, 91, 98
Majewski Lech 269
- Majerski Paweł 287, 291
Makowiecki Andrzej Z. 133
Makowski Stanisław 17–19
Malczewski Jacek 252, 255
Malczewski Rafał 252–255, 263
Malicki Jan 247
Malraux André 147
Marczuk Andrzej 272
Marecki Piotr 164
Markowski Michał Paweł 9, 275, 288
Marton Paula 68
Mayewski Paweł 87, 88, 97
Mączak Franciszek 29, 30, 34
Mączak Sławomir 29, 30
Meniok Wiera 61
Michalski Jan 27
Michalski Krzysztof 119
Mickiewicz Adam 27, 66, 89, 172
Międzyrzecki Artur 218
Migasiński Jacek 120
Mikołajczak Małgorzata 287
Milach Rafał 272
Milewska-Młynik Anna 17
Miliati Piotr 197
Miłosz Czesław 15, 26, 42, 116, 119, 121,
135, 142, 143, 152, 157, 164, 172, 176,
180, 186, 195, 197–199, 208, 226, 230,
287, 290
Miodunka Władysław 239, 286, 289
Miodyński Lech 288
Mochnacki Maurycy 220
Moczkodan Rafał 44
Momro Jakub 178, 198
Montaigne de Michel 147
Morawińska Agnieszka 290
Morcinek Gustaw 245, 251
Mościcki Ignacy 27
Mściwujewski Mścisław 66, 69
Mucharski Piotr 199
Musiał Grzegorz 216
Musiał Łukasz 8, 55, 242, 290
Musil Robert 202

- Mytych-Forajter Beata 261
Mżyk Tomasz 267, 268
- Nawarecki Aleksander 23, 167, 245, 259, 260
Nawrocka Ewa 243
Netz Feliks 260
Nęcka Agnieszka 24, 291
Nicieja Stanisław Sławomir 61, 66, 289, 290
Niekrawietz Hans 248
Nietzsche Fryderyk 79, 119, 180
Niewiadomski Andrzej 24, 51, 57
Nitka Małgorzata 254
Nowacka Beata 287, 291
Nowacki Dariusz 198, 210, 259, 291
Nowaczyński Piotr 135
Nowakowski Zygmunt 66
Nowicki Wojciech 264
Nowosielska Zofia 88, 92
Nowosielski Jerzy 88, 92
Nowosielski Krzysztof 290
Nycz Ryszard 8, 9, 62, 78, 83, 120, 124, 153, 176, 238, 239, 244, 286, 288, 289
- Ociepka Teofil 269
Odojewski Włodzimierz 13, 101, 122, 123, 136, 139–148, 150, 152–162, 285, 291
Okopień-Sławińska Aleksandra 8, 127, 243, 287
Okulicz-Kozaryn Radosław 66, 102, 197, 248, 289
Olejniczak Józef 22, 24, 26, 61, 123, 125, 126, 129, 195, 197, 206, 210
Olszański Tadeusz 129
Opacka-Walasek Danuta 157
Opacki Ireneusz 22, 61
Orłowska Elżbieta 246
Orłowski Hubert 8, 55, 242, 290
Orska Joanna 90
Orski Mieczysław 141
Ostaszewski Robert 194, 262, 287
- Panofsky Erwin 189
Pałaszewska Mirosława 17
Pascal Blaise 180
Pasierb Janusz Stanisław 235
Pasterska Jolanta 61, 291
Pasterski Janusz 159
Paściak Józef 282
Pawletko Beata 198, 208
Pawłowski Włodzimierz 104
Paźniewski Włodzimierz 17, 27, 30, 34, 77, 106, 123, 196
Petlura Symon 142
Peiper Tadeusz 256
Pękała Teresa 62
Pietrych Krystyna 164
Piłsudski Józef 72
Piskor Stanisław 287
Podlasek-Ziegler Maria 247
Polański Edward 147
Poliszczuk Nadija 197
Pollack Martin 194, 290
Poniewierski Janusz 274
Ponikło Tomasz 281, 283
Poniński Adam 114
Poprawa Adam 90
Porębski Mieczysław 95
Pospiszyl Kazimierz 174
Potępa Stanisław 252
Próchnicki Włodzimierz 124
Pruszyński Ksawery 26
Prynda Andrzej 86
Przyboś Julian 256
Przybylski Ryszard 17, 34, 95, 288
Pyszny Joanna 126
Pytasz Marek 22, 61
- Raabe Katharine 194, 197, 267, 290
Rabizo-Birek Magdalena 140, 141, 143–147, 158
Radziwon Marek 211, 247
Ramułtowa Katarzyna 69
Reclaw Damian 86

- Rejniak-Majewska Agnieszka 289
Rembowska-Płuciennik Magdalena 243
Renner Rolf Günter 210
Robotycki Czesław 208
Rojek Przemysław 197
Roth Józeph 202
Różewicz Jan 92
Różewicz Małgorzata 92
Różewicz Tadeusz 12, 81–92, 95–98, 285, 291
Różycki Tomasz 7, 11, 290
Rusinek Wojciech 170, 207
Rusnak Renata 196
Rustem Jan 36
Rutkowski Krzysztof 103
Rybicka Elżbieta 8–10, 56, 63, 243, 246, 257, 268, 287, 288
Rzewuski Henryk 114
- Sabor Agnieszka 102
Sadza Agata 289
Sandauer Artur 143
Sapa Dorota 115, 122, 136, 137
Sawicka Jadwiga 103
Saxl Fritz 189
Schenke Ernst 248
Schlögel Karl 8, 11, 14, 55, 241, 244, 290
Schulz Bruno 12, 20, 66, 68, 72, 75–77, 202
Serczyk Władysław A. 77, 116
Siciński Andrzej 133
Sidoruk Elżbieta 9, 243, 286, 288, 289
Siedlecka Joanna 105
Sienkiewicz Barbara 86
Sienkiewicz Henryk 31, 103
Siewierski Henryk 22
Simmel Georg 240, 242, 266, 290
Sioma Radosław 44
Skarga Barbara 119, 120
Skłodowski Jan 17
Skrendo Andrzej 90
Skwarnicki Marek 216
- Sławek Tadeusz 163, 164, 179, 188
Sławiński Janusz 126, 243, 276, 286, 288
Słowacki Juliusz 12, 17–21, 25–29, 32, 33, 35–37, 44–49, 51, 53, 56, 77
Sobczak Marika 287
Sobolewska Anna 173
Sofokles 19
Solik Ryszard 249, 266
Sontag Susan 183, 184
Soulages François 261
Sowińska Renata 194
Sówka Erwin 269
Springer Filip 249, 251, 252, 271, 272
Srokowski Stanisław 124
Stabro Stanisław 210
Stachowski Jan 200
Stachura Edward 193
Staniszewski Andrzej 150
Starowiejski Franciszek 259
Stasiuk Andrzej 13, 25, 111, 170, 193, 194, 196–213, 260, 262, 263, 266–268, 271, 285, 291
Stefanowska Lidia 196
Stempowski Jerzy 42, 123, 195, 205, 208, 210, 287
Stempowski Stanisław 102
Stoessel Marlen 197
Stojowski Andrzej 123, 124
Stokfiszewski Igor 164
Stolarczyk Jan 81, 84, 285
Strykowski Julian 110
Strzałka Jan 209
Stupnicki Jarosław Stefan 66
Sturm Stefan 248
Suchanek Jerzy 87
Synowiec Helena 147
Szahaj Andrzej 264
Szalast Monika 83
Szalewska Katarzyna 56, 288
Szałagan Alicja 22
Szałasta-Rogowska Bożena 291
Szczepański Jan Józef 216, 221

- Szczepkowska Ewa 150
Szcześniak Grażyna 108
Szczygieł Mariusz 11
Szejnert Małgorzata 250, 257, 264, 265, 268
Szekspir William 20, 189
Szewc Piotr 248
Szewczenko Taras 107
Szewczyk Grażyna 258
Szewczyk Wilhelm 246, 258
Sznajderman Monika 194, 267, 290
Szostkiewicz Adam 273
Szuber Janusz 192
Szydłowska Joanna 288
Szymczak Mieczysław 240
- Świeściak Alina 169
Święch Jerzy 121, 147–149
- Škvorecký Josef 197
- Taylor Nina 101
Tchórzewski Jerzy 85
Tetmajer Kazimierz Przerwa 277
Thiel-Jańczuk Katarzyna 289
Tierling Ewa 166
Tischner Józef 14, 273–285
Tischner Kazimierz 274
Tokarczuk Olga 197
Tokarska-Bakir Joanna 277
Tokarski Jan 240
Tokarz Bożena 288
Tomasik Agnieszka 220, 227, 233, 237
Tomasik Wojciech 153
Tomaszewska Wiesława 217, 220
Tomkowski Jan 104, 288
Topol Jachym 196, 197
Toporow Władimir 288
Trościanka Wiktor 142
Traba Robert 104, 290
Trybuś Krzysztof 66, 102, 197, 248, 289
Trysiński Zbigniew 25
- Trznadel Jacek 255
Tuan Yi-Fu 290
Turgieniew Iwan Siergiejewicz 246
Twain Marek 227
Tyma Piotr 101
- Ugrešić Dubravka 202
Ujejski Józef 18, 35
Uliasz Stanisław 25, 107, 111, 117, 159, 287, 288
Ulitz Arnold 248
Uniłowski Krzysztof 257, 289, 291
Utracka Dorota 24, 50
- Varga Krzysztof 193
Vincenz Andrzej 124, 135, 285
Vincenz Stanisław 13, 26, 42, 64, 117, 119, 124–126, 129–131, 134–137, 180, 181, 195, 277, 285, 287, 291
- Walas Teresa 8, 244
Wallis Mieczysław 164
Wałęsa Lech 279
Waniek Henryk 247, 248
Wańkiewicz Melchior 42, 66, 172
Wasilewska Anna 189
Wasilewska-Lipke Zuzanna 61
Ważyk Adam 89
Wąchocka Ewa 86
Wedemann Marek 102
Weil Simone 119, 120, 153, 176
Weretiuk Oksana 60
Werschler Iwo 77
Wieczorkiewicz Anna 290
Wiegandt Ewa 24, 101, 104, 105, 108, 109, 111, 114, 115, 121, 124, 129, 136, 289
Wierzejska Jagoda 24, 48, 50, 52
Wierzyński Kazimierz 35, 69, 159
Więcek Artur „Baron” 282
Winek Teresa 220
White Hayden 62
White Kenneth 289, 290

-
- Wilczyk Wojciech 260–262, 266, 267
Wilk Mariusz 209
Wiśniewska Lidia 101
Witkacy zob. Witkiewicz Stanisław Ignacy
Witkiewicz Stanisław Ignacy 57
Witkowski Michał 164
Wittlin Józef 26, 115–117, 123, 129, 195, 287
Wojciechowski Jerzy 248
Wojciechowski Krzysztof 290
Wojtyła Karol zob. Jan Paweł II, papież
Woldan Alois 239, 243, 289
Wolicka Elżbieta 287
Wolski Jan 60, 61, 141
Wołoszynowski Julian 42, 123
Woźniakiewicz-Dziadosz Maria 83
Wójcik Tomasz 164
Wroczyński Tomasz 286
Wrzesiński Wojciech 101
Wyka Marta 61
Wysłouch Seweryna 109, 289
Zaborowski Tymon 21
Zajas Krzysztof 287
Zajac Stanisław 24
Zaleski Józef Bohdan 107
Zaleski Marek 97, 104, 172
Zapędowska Magdalena 69
Zaporowska Natalia 86
Zawada Andrzej 126
Zawadzki Andrzej 205
Zegadłowicz Emil 195
Zeidler-Janiszewska Anna 62, 169, 290
Ziątek Zygmunt 212
Zieliński Jan 116
Zieliński Marek 21
Zieniewicz Andrzej 59
Ziomek Jerzy 286
Żakiewicz Zbigniew 13, 42, 163–177, 180, 181, 183–185, 187, 189, 190, 285–291
Żelechowski Włodzimierz 247
Żongołowicz Bogumiła 60
Żyłko Bogusław 288

Elżbieta Dutka

Topographical Tests
Places and Landscapes in Polish Literature
of the 20th and 21st Century

Summary

The paper presents a collection of essays on the interpretation of various works of contemporary literature. Among the texts analyzed in this book, one can find a short story (which has nearly fallen into oblivion) by Maria Danilewicz Zielińska, Zygmunt Haupt's "cerebral" and "outsider" writings, very popular books by Andrzej Stasiuk, as well as Stanisław Vincenz's hucul epic which may well be regarded as a classic. The author focuses both on the works by immigrants such as: Andrzej Chciuk, Włodzimierz Odojewski, and Polish national writes, namely, Zbigniew Żakiewicz and Tadeusz Różewicz. What is common to all of them is the thought given to the concept of space. All analyses gathered in this book revolve around the concept of broadly-understood place and touch upon the ways in which places can be experienced, as well as what meanings or values are ascribed to them. Through the analysis of particular works the author reveals the so-called topographical tests which make an attempt at grasping the phenomenon concealed within diverse cities (closest, home and strange ones) and those which bear imprints of one's specific borderland experience, or those which associate certain landscapes (European or American ones; Silesian or of the Podhale region) with certain ideas (the Central European community, "the promised land," civilizational changes or one's own "fundamental landscape").

Elżbieta Dutka

Topographische Versuche
Orte und Landschaften in der polnischen Literatur
des XX. und XXI. Jahrhunderts

Zusammenfassung

Die vorliegende Abhandlung enthält Skizzen zur Interpretation verschiedener zeitgenössischer Werke. Unter den untersuchten Texten finden sich u.a. eine fast vergessene Erzählung von Maria Danilewicz Zielińska, als „schwer“ und „eigenartig“ geltendes Schaffen von Zygmunt Haupt, sowie Bücher von Andrzej Stasiuk, welche sich derzeit einer großen Beliebtheit erfreuen, und eine inzwischen schon zum Klassiker gewordene Huzulen-Epopöe von Stanisław Vincenz. Die Autorin lenkt die Aufmerksamkeit sowohl auf die Emigrantens-Literatur von Andrzej Chciuk und Włodzimierz Odojewski, als auch auf das Werk inländischer Autoren wie Zbigniew Żakiewicz und Tadeusz Różewicz. Als verbindendes Element aller untersuchten Werke erweist sich die Raumreflexion. Die im vorliegenden Buch gesammelten Aufsätze fokussieren auf den (weit gefassten) Raumbegriff und insbesondere auf die Frage, auf welche Art und Weise der Raum als solcher wahrgenommen wird und welche Bedeutung bzw. welche Werte ihm beigemessen werden können. Mit den sog. „topographischen Versuchen“, welche den Interpretationen der einzelnen Werke zugrunde liegen, hinterfragt die Autorin das Phänomen verschiedener Städte (sowohl der vertrauten Heimatstädte, als auch fremder Orte, wo man nur schwer heimisch werden kann); ferner interessieren sie auch spezifische Grenzlanderfahrungen sowie Assoziationsmechanismen, welche bestimmte Orte und Landschaften (Europa, Amerika, Regionen wie Schlesien oder südpolnische Gebirgslandschaft Podhale) mit bestimmten Ideen und Vorstellungen (von einer mitteleuropäischen Gemeinschaft, einem „Verheißungsland“, einer Zivilisationswandlung oder einer privaten „fundamentalen Landschaft“) verbinden.